

Պ Ո Շ Ա Ր Ա Ր Պ¹

Ողբանքներ կոհակէն կոծուած ժայռի մը վըրայ
կը նըշմարէ նաւաստին հեռուանց շիրիմ մը ճերմակ,
Զոր ալիքները բերեք ու զետեղեք են ափունքն,
Ամանակէն տակաւին չէ թըխացած վէժն անձուկ,
Եւ բաղեղին ու փուշին կանանչ հիւսքին ներքեւով
կ'երեւայ ցուպ մը ջախջախ:

Հոս կը հանգչի... չըկայ 'նուն... անոնն, երկրին հարցուցէք.
Արիւններանգ տառերով արձանագրուած է անի
Տանայիսի ափերէն կեղարի սարը մինչեւ,
Պրդինձի վրայ եւ կուճի, կուրծքին վըրայ քաջերուն,
Մինչեւ սըրտին անգամ մէջ գերիներու ճահուկին,
Զոր իր կառքին կ'առնէր տակ:

Թո՛ղ զոյգ մը մեծ անուններն՝ որ դար դարու կը յանձնէ,
Երբեք անուն մը՝ զոր հոս արտասանէր ամէն շուրթ՝
Կայծակներու թեւին վրայ այնքան հեռու չըճախրեց,
Մահկանացու ոտը մ'երբեք՝ զոր կ'հղձանէ շունչ մը լոկ՝
Զըզըրոշմեց երկրի վրայ հետք մ'աւելի խորունկեկ.
Եւ այդ ոտքն հոն առաւ կանգ...

Հոն է... մանուկ մը զանի երեք քայլով կը չափէ,
Եւ իր ըստուեքը չի տար մըմունջ մ'անգամ թեթեւուկ.
Թըշնամիի մ'ոտքն՝ հանդարտ՝ դազաղին վրայ կը կոխէ:
Ճակտին վըրայ շանթընկէց կը բըզզայ ճանճը փորբիկ,
Եւ իր ուրուն կը լըսէ շառաչը լոկ միակերպ
Խութը ծեծող կոհակին:

Սակայն դուն մի՛ վախնար, ո՛վ ոգի դեռ եւս անհանդարտ,
Թէ ես լըռին վեհութիւնդ նախատելու եմ եկեր.
Ո՛չ. փնարն երբեք չըկարդաց շիրմներուն նախատինք,
Մահը ամէն ժամանակ եղաւ փառքի ապաւէն.
Ոչինչ պէտք չէ որ մինչեւ հոս յիշատակ մ'հաւածէ,
Ոչինչ... միայն ստուգութիւնն:

1. Լամարդին այս ոտանավորն թարգմանութիւնը և յաջորդ Արսէն-Երկաթի «Beatrice»-ն՝ յատկապէս պատրաստուած էին՝ մին՝ Նարեկեանի, և միւսը՝ Տաղէի նուիրուած «Բազմավէպ»ի զոյգ թիւերուն համար: Սակայն տեղւոյ անձկութիւնը ստիպեց զմեզ այս անգամուան թողուլ:

Կը ծըրարէ կը ծածկէ ամպ մը շիրիմդ ու որբանդ,
 Բայց փայլակի նըման դուն ցատկեցիր դուրս փոթորկէն.
 Դեռ անանուն՝ աշխարհի վըրայ շանթեր տեղացիր:
 Այսպէս Նեղոս որուն ջուրն ըմպեց Մեմփիս՝ բեղնաւոր,
 Անուն չառած տակաւին կը զեռացնէ կոհակներն
 Ամայքին մէջ Մեթոնի:

Ինկած էին աստուածներն եւ զահոյքները դատարկ,
 Քեզ իր սրաթոխէ թեւերուն վըրան առաւ Յաղթութիւնն.
 Բրուտոսական զըրոհի մը պետն ըրաւ փառքն ըզքեզ:
 Այս դարն՝ որուն հոսանքին փըրփուրն ընդ քարշ կը տանէր
 Բարբեր, պետեր, աստուածներ... նըհանջելով դէպ իր ակն
 Առջեւը քայլ մ'ետ զընաց:

Մոլորութեանց դէմ անհուն դուն մըղեցիր պատերազմ,
 Գոռ Յակոբին նըմանակ ըստուերին դէմ կըռուեցար.
 Խուճապ՝ ցընորը մահացուի մը ծանրութեան տակ փըլան.
 Եւ այս բոլոր մեծամեծ անուանց պըղծիչը վըսեմ
 Զըւարճացար անոնցմով, ինչպէս որ աջն անօրէն
 Անօթներով խորանին...

Այսպէս անզօր ցընորքի մը մոլուցքին մէջ շամբուշ
 Մինչ գառամ դարն իր ձեռքով կը պատըռտէ ինքըզինք
 Ազատութիւն գոչելով շըղթաներուն մէջ երկաթ,
 Յանկարծակի կ'ընդոստնու կ'ելլէ հերոս մը հողէն,
 Յուպոֆն անոր կը զարնէ... ան կ'արթըննայ, եւ կու տայ
 Զըմարտութեան՝ ցնորքը տեղ:

Վաշ, թէ տալով այս մականն օրինաւոր ձեռքերուն,
 Եւ դընելով ասպարիդ վըրայ զոհերն արքունի՝
 Սուրբ խոյրին կեղտը սըրբած ըլլային քու ձեռուերնդ,
 Արքաներու վըժխընդիւր զինուոր, մեծ քան արքաներն,
 Ինչ աստուածեան բուրումով, ինչ ջինջ թագով փառքը ինք
 Պիտի պսակէր քու ճակատդ:

Ազատութիւն, փառք, պատիւ, բառեր՝ զոր մարդ կը պաշտէ,
 Կը հընչէին քեզ համար զերդ շըկահիւն պըղինձի,
 Որուն հեռուն կը կըրկնէ ձայնն արձագանգը ապուշ:
 Զուր առաւիւր ականջիդ զարկաւ բարբառն այս լեզուին,
 Որուն ծանօթ էր միայն արեկ շաչիւնը սուրի
 Եւ փողին գոռն առնական:

Քամահելով՝ սէգ գոռոզ՝ հիացումներն աշխարհի՝
 Երկրի վըրայ դուն միայն բաղձն ունէիր պետութեան.
 Կը քալէիր, եւ քեզի լոկ խոշընդոտն էր ոսոխ:

Կը թըռչէր կամքըդ նըման ճախրընդուրտ սըլաքի,
Որ կը թեւէ զարնել կէտն աչքէն դիտուած, մինչեւ իսկ
Սիրող սըրտի մ'ընդմէջէն:

Արքայական տըխրութեանդ ի փարատումն երբեք
Ջըգինովցուց քեզ բաժակը կոշունքի՝ խրախութեանց.
Աչուիդ ուրիշ բոսորով կ'անձկար սրարբիլ՝ ըզմայլիլ.
Նըման կանգուն զինուորին որ կը հըսկէ զինագզեատ,
Գեղեցկութեան դուն ժըպիտն ու արցունքները տեսար,
Դուն անժըպիտ՝ անհառաչ:

Կը սիրէիր դուն միայն երկաթին շաշն, ահագանգն,
Այգուն նըշոյլը փարփառ զէնուզարդին վրայ ցայտուն,
Եւ կը զըգուէր կը շոյէր ձեռքդ երազոտն նըժոյզդ,
Երբ ծըփանքները վէտվէտ տըմոյն ու թաւ բաշերուն
Կ'աղօսէին ինչպէս հով արիւնագանգ սերտ փոշին,
Ուռտըը պողպատ կը փըշըէր:

Մեծցար առանց հաճոյքի, ինկար առանց տըրտունջի,
Մարդկային ո՛չինչ քու հաստ զըրահիդ տակ կը տըոփէր.
Դուն չունէիր սէր եւ ոխ, կ'ապրէիր լոկ մտածումի,
Ինչպէս արծիւ որ կ'իշխէ երկինքին մէջ ամայի,
Ակնարկ մը լոկ ունէիր՝ որով երկիրըս չափես,
Եւ ճանկեր՝ զայն զըրկելու:

Մէկ ոստումով նետուիլ վեր կառքին վըրայ յաղթութեան,
Շանթահարել տիեզերքն իր փառքերուն շողիւնով,
Տըրիբուններն, արքաները նոյն ոտքով կոխոտել,
Լուծ մը դարբնել ջըրդեղուած ատելութեամբ ու սիրով,
Եւ կաշկանդող պախուցին սարսափին տակ զոփացնել
Ժողովուրդներն ապըստամբ:

Եւ մըտածումը եւ կեանքն ըլլալ դարու մ'համօրէն,
Իըթել դաշոյնը, ջլատել ջարդել նախանձն յաչաղկոտ,
Խախտել, պընդել տիեզերքը վաւրանոտ եւ տարտամ,
Ուռտընդոստ կայծակին մահասարսուռ շողիւնով
Քսան հեղ խաղալ աշխարհի բախտով ընդ հենգն աստուածոց,
Ինչ երազ... այս էր քու բախտդ:

Ինկար բայց դուն, ինկար այդ վըսեմական բարձունքէն,
Այդ ամայի ժայռին վըրայ նետուած մըրըկին մոլուցքէն,
Տեսար որ քու ոտիներդ կը բըզըկտեն պատմունճանդ,
Եւ բախտն՝ աստուածն այս միակ՝ զոր պաշտեց քու քաջութիւնդ,
Իրբեւ յետին շընորհ քեզ պարգեւեց այս վայրն անձուկ
Ընդ մէջ զահին ու շիրմին:

Ո՛հ, ո՞վ պիտի տար ինծի չափել հոն քու մտածումդ,
Երբ քու անցեալ մեծութեանդ յիշատակը կու գար
Վրադ խուժելու իբրբ խայթ խրդճի հեռու շօինդներէ,
Եւ մինչ թեւերդ կը ֆայտին լայն կուրծքիդ վրայ խաչածեւ,
Սաղթափ ու մերկ ճակատէդ՝ մտածումէն հակած վար՝
Կ'անցնէր սոսկումն իբրբ ցայգ։

Ինչպէս հովիւ մը կանգուն ափին վերայ խորանդունդ,
Կը տեսնէ ստուերն հեռուն որ կ'երկարի ջուրին վրայ
Ու կը ծրփայ մըրըրկոտ զետին հոսանքն ի վար սուր,
Այսպէս քու վեհ մեծութեանդ ամայի գագաթէն,
Ըստուերին մէջ անցեալին փընտռելով դուն ինքըդ քեզ
Կը յիշէիր օրերն հին։

Կ'անցնէին քու առջեւէդ անոնք զերդ յաղթ ալիքներ,
Որոնց ծայրերը ծովուն վրայ կը ծրփան լուսածոր.
Մըտիկ կ'ընէր քու ականջդ անոնց մըրմունջը հեշտին,
Եւ փառահեղ ճանաչով մը ցոլալով ճակտիդ վրայ
Մէն մի կոհակ կը բերէր քեզի պատկեր մը պայծառ,
Ջոր կ'աշէիր պիշ երկայն։

Հոս դուն խարխուլ կամուրջի վրայ շանթին ձայն կու տայիր,
Կ'արթընցնէիր դուն հոն սուրբ անապատին փոշիներն,
Յորդանանու ջրերուն մէջ կը սըրսըփար քու նըժոյզդ.
Հարթ հաւասար կ'ընէին հոս սեպ գագաթ մը քայլերդ,
Անյաղթելի սուրբ հոն կը փոխէիր մականիւ.
Հոս... բայց յանկարծ ինչ սոսկում։

Ինչո՞ւ համար կը շըրջես արդեօք շըլմոր աշուրներդ,
Ուրկէ՞ եկած այս դալուկ՝ ճակատդ իր մէջ կը սըողէ.
Ինչ տեսար դուն յանկարծոյն սոսկումին մէջ անցեալին,
Լըման քրտան քաղաքի աւերակները ծխաշունչ,
Կամ քաղկեդէն արիւնով փըրփրակուտակ դաշտ մ'անծայր.
Բայց փառքն ամէն բան ջընջեց։

Կը ջընջէ փառքն ամէն բան, ամէն բան բայց ոճիրէն,
Բայց իր մատն ինձ կը ցուցնէր զոհի մը դին անկենդան.
Երիտասարդ մը, հերոս մ'ամբիժ արեամբ թաթառուչ.
Ախրն որ զայն կը տանէր, կ'անցնէր կ'անցնէր անդադար.
Եւ վըտխրելի կոհակն յար իր անցեալուն կը նետէ՛ր
Անոր՝ անունը Գոնտէ... .

Կարծես ի բայց ջընջելու համար արատ մը կապուտ,
Իր արագ ձեռքը յանախ կը տանէր իր ճակտին վրայ.
Բայց արեան հետքն իր մատին տակ կը ծընէր վերջատին,

Եւ իբրբ զրոշմ մը՝ ձեռքով մը կընքըւած գերագոյն
Անշընջելի այն կաթիլն՝ ինչպէս թէ թագ մը՝ զանի
կը պսակէր իր ոճիրով:

Ասոր համար, բռնաւոր, մըթնեց շոգիւնը փառքիդ,
Եւ պիտ' ոճիրդ ձրգէ տարակոյսի տակ հանճարդ.
Ամենուրեք հետեւի պիտի կառքիդ գիծ մ'արեան.
Եւ քու անունդ՝ խաղալիկ յաւերժագոռ փոթորկի,
Մարիոսի՝ կեսարու միջեւ պիտի դարէ դար
Տարուբերուի յարածուի:

Մեռար սակայն, մեռար դուն խառնաղանձին գժուձ մահով,
Ինչպէս հընձողը կ'երթայ ի խընդիր իր թռչակին,
Եւ կը մրափէ մանգաղին վրայ դեռ վարձքը չառած.
Արիւնըռուշտ քու սուրովդ զինուեցար լուռ ու մունջ,
Եւ դատաստան խընդրեցիր եւ կամ թէ վարձ խընդրեցիր
Ըզքեզ զըրկող Աստուծմէն:

Կ'ըսեն թէ հուսկ օրերում հոգեվարքին իր երկայն՝
Յաւերժութեան առջեւ ինք ու իր հանճարը միայն,
Թուեցաւ թէ իր աշուրները դէպ երկինք բարձրացան.
Նըշանը սուրբ փըրկչական զըպաւ իր խրոխտ ճակատին...
Եւ լըսուեցաւ մինչեւ իսկ որ կը սկըսէր բերնին վրայ
Անուն մ'... որ չէր աւարտեր:

Աւարտէ՛, օ՛ն... Աստուած ինք է թագաւոր եւ պսակիչ.
Ինք Աստուած տէր պատիժի, ինք Աստուած տէր ներումի.
Դիւցազներուն եւ մեզի ունի տարբեր կըշիռներ:
Խօսէ՛ անվախ, ան միայն ըզքեզ կըրնայ հասկընալ,
Ե՛ւ բըռնակալ եւ գերի ունին համար մը տալիք.
Մի՛ն ցուպին, մի՛ւսն՝ երկաթին:

Փակ է դագաղը. Աստուած դատեց զանի. լըռութիւն.
Կը կըշուրին նըժարին մէջ իր յանցանքն, արութիւնն.
Հոն թող տըկար մահացուաց չըմօտենայ ձեռքն այլ եւս
Ո՛վ կըրնայ, ո՛վ Տէր, չափել քու զըթութիւնդ անսահման:
Եւ դուք, էին պատիժներ, ո՛վ գիտէ թէ հանճարն ինք
Չեր լաւութեանց մէկը չէ...

Թրգմ. Հ. Ա. ՂԱԲԻՅԱՆ

ԼԱՍՏՄԱՎԷՊ

